

דוד אבידן / דיגומים — יצוא אל העבר

התמלילים שלהלן נכתבו על-ידי דוד אבידן במיסגרת תרגיל באוני-ברסיטת ת"א, החוג לתורת הספרות הכללית. מהות התרגיל, שקויים ארבע שעות בשבוע, בסימסטר השני של שנת-הלימודים הקודמת (והנמשך שעתיים בשבוע, בשני הסימסטרים, בשנת-הלימודים הנוכחית), הוגדרה בתכלית הקיצור בהודעה מטעם החוג לתורת הספרות הכללית, שנתלתה על לוחות-המודעות:

תירגול דגמים

מעבדה להבנה ביצועית

המתרגל: דוד אבידן

בתרגיל יושם דגש על טיפוח כושר-הבנה יצירתית-יפעולי של טקסטים, על-ידי חיקויים, שיכתובם, כתיבת פארוזיות-אנאליטיות עליהם וכו'. הנחת-היסוד של המתרגל היא, כי הבנת טקסט — ללא יכולת לשחזרו בטכניקה של זיהוי עשייתי — היא חלקית ותאורטית, דחוייה, מנוחשת, ואך לעתים רחוקות מיידיית-קונקרטיית. הסיכוי להבין טקסט דרך ביצועו האנאלוגי ודיגומו הקולע מבטיח חווייה של מיידיית קליטתית והתמצאות בשטה, אשר לא רק מטשטשת את קר-הגבול — הפורמאלי, בדרך-כלל — בין התאורטי לבין המעשי, אלא אף מציעה מימד תאורטי חדש לביצוע הטקסטואלי.

פיתוח הכושר להבנה ביצועית יתרום גם לקיצור המרחק המיותר — החגיגי והטקסי — בין הקריאה-הבלתי-מתערבת לבין טקסטים — וליצירת קשר מבוקר עם מיבנים מילוליים משמעותיים. כל השאר יתברר — או יופרך — במהלך התירגולים המעשיים עצמם.

במהלך התרגיל נתבררו והופרכו דברים לא מעטים. נתברר, שניתן לכתוב בהצלחה תחת לחץ-זמן ובנסיבות משתקות-כביכול, והופרכה האקסיומה, שתמלילי העבר זכו למיטב ביצועם על-ידי יוצרי-העבר דווקא.

בסידרה של כחמישים עמודי-פוליו משוכפלים, אותם כתב אבידן במהלך התרגיל בנוכחות הסטודנטים — כשהם עצמם מדגמים אגב-כך את דיגומיהם — דוגמו סיגנונות ואסכולות, בשירה ובפרוזה, כשהמתרגל

מדגיש מדי פעם את ייתרונו התאורטי והמעשי של המדגם העכשווי
על-פני יוצרי מושאי-הדיגום מן העבר. אגב כך צצה הסיסמה: י צ ו א
א ל ה ע ב ר.

הקטעים שלהלן, שייכללו בספר-הדיגומים של אבידן "איך לכתוב",
אשר ייצא לאור בקרוב, מהווים סיור פואטי-מעבדתי בשכבות גיאור-
סמאנטיות שונות, עם השלכות ברורות לגבי כתיבת שירה חדשנית בת-
זמננו.

מ.ע.

ד.א.

* * *

א. שירה עברית בהברה אשכנזית

(מביאליק הלירי עד גרינברג המוקדם)

מעקב אחר החזרת האמינות הצלילית לדגם האשכנזי, על-ידי דיגור-
מים פארודיים, השואפים בהדרגה לאותנטיות, במטרה למחוק את התד-
מית הדוחה של ההברה האשכנזית בעיני הקורא ההזוי הבלתי-מיקצועי.

1. כתיבה מלרעית הפיכה למלעילית

הטכניקה: לכתוב יאמבים בהברה מלרעית, שיהיו הפיכים לטרוכיים מלעיליים.

אני רוצה לשתות קפה.
חיי גרועים, ליבי רפה.
אני עומד לצאת לחו"ל,
וכל דבר לקרות עלול.

הדגם המלרעי פארודי במודגש. העברתו למפתח-הצלילי המלעילי מנטרלת במקצת
את הפארודייה, בזכות העטיפה הצלילית הסלחנית-מרפדת של ההברה האשכנזית.
הפאראדוקס הוא, שדברי-שטות רבים, הנכתבים בהברה מלרעית ונפסלים על הסף,
עשויים לזכות בסיכוי נוסף במיסגרת החוקה הפואטית המלעילית, בזכות הניגון והניחוש
והתקווה הענוגה.

2. כתיבה מלעילית פארודית במודגש

שוכבים בצד על המיטה,
מהרהרים הירהורים קדושים.
למה לא עבדה השיטה
ולמה החיים נדושים.

חיי לא טובים, לא יפים,
גופי לא חזק, לא יפה.
רק הכאבים כאן צפים
כמו חלב על גבי הקפה.

הדגמים הנ"ל נועדו במקורם להברה המלעילית, ובתוכה הם מתפקדים תיפקוד פארודי מודגש ומכוון. הסבתם להברה המלרעית נוגסת קצת ברמת ההתחכמות, אם גם נגיסה לא גסה.

3. תירגולים מתוחכמים יותר בהברה מלעילית, הכוללים מרכיבים של שירה חדישה

המטרה: גישושים לקראת אמינות פיוטית במיסגרת החוקה הצלילית האשכנזית.

א.

ילדי הרועד, הפעוט.
ילדי הפעוט, הרועד.
ילדי שנולד בטעות.
ילדי על רגליו לא עומד.

ב.

אמא את ילדה זוכרת
לפני שילדה את ילדה.
מונח לו זעיר בערש,
מונח לא ילד, לא ילדה.

ג.

נשבה לה רוח רחוקה,
באה מארץ אפסיים.
פיעמה תקווה חזקה,
שיש אלוהים בשמיים.

א/1.

פורענות טרם שחר

שלחה את ידה השחורה
ולפתה את גרוני הדווה.
נשמתי שלי הגיבורה
פרחה מגופי הכבה.

הערות:

א. נשמע אולי טוב יותר בהברה מלרעית. הטכניקה בשתי השורות הראשונות אינה שייכת לנוף הפואטי של ההברה האשכנזית, והיא נחשבת — מנקודת-ראותה של פואטיקה זו — ל"וויץ". הבית "ענוג" יותר בהברה מלעילית, אבל אמין ומשמעותי יותר בהברה מלרעית. הפיכותו ממלרע למלעיל ולהיפך נובעת מהמיבנה הדו-הברתי של המילים, שכולן מלרעיות. התוצאה: יאמב-הפיך-טרוכי/טרוכי-הפיך-יאמב.

ב. ההפיכות הנ"ל בטלה בבית זה, בגלל המילים המלעיליות (אמא, זוכרת, ילד, ערש). הנכסים הפואטיים בבית זה נחשבים גם הם ל"וויץ" מנקודת ראותה של הפואטיקה האשכנזית, מושא הדיגום. חשוב לזכור, כי תעלולים טכניים-ניסוחיים, הנחשבים לחריגה הומוריסטית מנקודת-ראותה של פואטיקה ישנה, נהפכים לנכסים פואטיים לגיטימיים ומשמעותיים בפואטיקה חדשה יותר. הנטייה לראות דבר כ"בדיחה" ("באמת, לא יכול להיות, שהתכוונת ברצינות") היא פונקצייה של התגוננות מפני דגמי-מבע חדשים.

ג. מתקרב לתקני-אשכנזי, אם כי השורה הרביעית פארודית (ונשארת מלרעית, חסינת-הפיכות).

א/1. שיר קצר זה עשוי להיות תוצר לגיטימי מאוד של החברה האשכנזית, מבלי לשייך אותו למשורר או לתקופה מסויימים.

מטרת הדיגומים היא ממילא לא לדגם-על-פי — במיקרה זה — אלא להתחבר אל מערכת-העצבים-הארכאית של האפשרות-המלעילית ולראות בה, לצורך התירגול, חלופה ריאלית לאפשרות המלרעית. כאשר נוצרת נורמאליזאציה מסויימת ביחס אל החברה האשכנזית, ניתן כאילו לתפעל מרחוק (בקרת-רחק) מערכות ארכאיות ולסנתז אותן אגב הפעלתן.

ברגע מסויים ניתן אפילו לחשוב — במלוא הצניעות הראוייה — שההברה האשכנזית היא אפשרות, הרחוקה ממיצוייה בשפה העברית ושניתן בהחלט לשפר אותה, כלומר — שוב, כבמקריהם של שלונסקי ואלתרמן * — לייצא אל העבר כחלק מתהליך ההבנה הביצועית.

* ר' דיגום שלונסקי להלן — הדיגומים האלתרמניים אינם מובאים כאן הפעם.

4. תרגילי-חימום לקראת אמינות מלעילית ועלייה על גל ה"ניגון" פואטי הישן

(חומר דיקטאפוני, שתועתק כמעט ללא עריכה — זומזם ספונטאנית אגב נהיגה מת"א לי—ס).

א. / מלרעי במישקל, מלעילי במנטאליות הצלילית /

אני בשמיים פותח
את כל השבילים אל הקוסמוס.
אני בשדות לא פורח.
אני לא יודע לרמוסמוס.

ב. / מעבר למלעילי-מלרעי מעורב — אין כמעט כתיבה מלעילית נקייה לחלוטין /

יש לי רק שקדים מתוקים
בתוך נשמתי הגוועת.
יש לי רק שבילים רחוקים,
ששום אהבה לא יודעת.

ג. / ריבוי המלים המלעיליות מקל על השטף הפיזומי, ללא צורך בהכרעה מלעילית פורמאלית /

חיכיתי, חיכיתי, חיכיתי,
חיכיתי לאור המושיע.
קיוויתי, קיוויתי, קיוויתי,
קיוויתי שאבא יגיע.

(השורה הרביעית פארודית מדיי)

ד. / זינוק למיפלס-אמינות פואטי בהקשר הצלילי האשכנזי, אגב יצירת דיאלוג משמעותי מלרעי-מלעילי /

אהבתי הפושעת,
אהבתי עדי ערב.
אני את נפשי לא יודעת,
ונפשי אותי לא זוכרת.

הבית הנ"ל הוא הרפתקה פואטית אמיתית. כאשר "אני את נפשי לא יודעת" (מליצה בעלת תוכן מושגי, המתקיים מעבר למיבנה הניסוחי הישן), הרי נפשי נהפכת באמת לנפשי. כדאי לשים לב להתגנבות-יחידים-וקבוצות של תבניות מלעיליות לעברית המדוברת,

בעיקר בהשראת הערבית, ה"רכה", ה"חושנית" וה"נקבית" יותר מן העברית התקנית בתזמננו (ראה גם חומר תאורטי, שיופיע בנפרד).*

ה. / ניסיון להתנסח מתוך הצליל האשכנזי לעבר פואטיקה-מינשרית משוערת של ראשית המאה /

לכתוב בלשון ענוגה,
בלשון ענוגה ומתה.
לשתול מלים בערוגה
ולמות ולמות לפתע.

ו. / תיסרוט הפואטיקה הנ"ל לרצף טראגו־הרואי /

בגן הגדול המיסתורי,
בעין הזאת השוקעת
כבר מתו, כבר מתו בני דורי,
ונשמת-אפם לא מגעת.

ז. / שיחרור ניצרת-ההיסחפות, לצורך השגת יותר אמינות בדיגומים העתידיים —
לתת לעצמי ללכת /

אז יחלפו סוסים אפורים,
סוסים אצילים ויפים.
דורות כבר סיפרו סיפורים,
ושחפים לא עפים, לא עפים.

או / ו:

ויחלפו סוסים אבירים
בעמק-המוות הלזה.
נפלו כבר כל הגיבורים —
וככה אני זה, אתה זה.

* לא כלול כאן.

* * *

**5. הירהורי-ביניים לא-מדעיים, פרי רחמים-עצמיים קדם-אחר-ביצועיים
והיפעמות דיגומית-היסטורית**

הרגשה מופלאה לעשות בשביל העבר,
כדי שהעבר יעשה דברים בשבילך.

אילו אפשר היה לנסוע נסיעת-זמן
ולכתוב את כל שירי ביאליק מחדש —
ואילו בא מישהו מהעתיד
וכתב את כל שיריי.

אין משפיעים ומושפעים — יש רק
משפרים ומשופרים, מפתחים
ומפותחים.

מה זה
שירים רכים
שירים קשים
שירים חזקים
שירים רגישים
איך עושים את זה
רקשה רגישחזק
איך מבינים את זה
אגב עשייה

**6. דגם אמין, חשוף לבדיקת-אמינות נוספת (כלאיים ביאליק/גרינברג
המוקדם, מסונתזים)**

הלכה מעימי שלוות-הנפש הסופית

הלכה מעימי שלוות-הנפש הסופית.
אבן נגולה אל ליבי, ועיניי ראו את החושך.
באו אצבעות השטן ולשו את מוחי בתוכו.
הלכה מעימי ידיעת-הסוף הגואלת.

ואני בחורף לבדי, ילד קטן ללא הורים.
גני כבר נבל לאיטו, ועיניי כוסו בעשבים.
נמלא העולם בשלג, צחור וקר ומיסתורי,
שיירד על גופי הישן כמו תכריך, כמו גלימה
עוקפת.

הערה: שורה שנייה, בית ראשון — בעייתית. הנכס העיקרי שלה ("אבן נגולה אל ליבי") היא "וויץ" אפילו מבחינת הפואטיקה הגרינברגית המוקדמת. אבל צירוף זה — תדפיס נגאטיב של המליצה המקורית, המתגלה אולי כעילי יותר מהמקור — הוא נכסו העיקרי של דיגום זה, אף-כי אין הוא דל-נכסים גם בלא-הכי.

שאלה, השווה בדיקה נוספת: האם זהו דגם שירי אמין לחלוטין, שיכול היה להיכתב לפני, נאמר, 50 שנה?

* * *

ב. ארבעה דיגומים סלאביים מראשית המאה

(כיוון-כלים כללי)

1. הרוצח שבא ביוני (ולא הצליח לבצע את זממו)

מלאכים ממרום לא ראוני,
וגם לא אנשים פשוטים.
רק רוצח אחד, ביוני,
בי נעץ יום אחד מבטים.

הוא קרא בי כמו בספר.
הוא הכיר בי כל אות ואות.
וידעתי: נפשו נכספת
אל נפשי הנסתרת מאוד.

אז נפתחתי אליו לפתע
והייתי מראה גלוי.
ונפשי הנפחדת, המתה,
בנפשו עילעלה כמו עילוי.

ואז כל מלאכיי ראוני
וראו אנשים כך סתם.
זה קרה יום אחד ביוני,
זה קרה ביום-יוני חס.

2. בלדה בלתי-גמורה

את פניה לקיר הדביקה.
את עיניה עצמה לאט.
את ידה מראשה הרחיקה
ונגעה בילדה הקט.

אל ייאוש, אל ייאוש, ילדי,
כאן אמך, לבדך לבדי.

את ראשה אז נשאה למעלה.
את עיניה פקחה לאור.
היא ידעה : אלוהים לא ישמע לה.
היא ידעה שהוא לא יחזור.

אל תיפול, פעוטי, אל תיפול.
אבא מת, יחידי וגדול.

3. שרב

חס בלב, חס בחוץ, חס בפנים.
מי נושם נשימה אחרונה
כאן בחדר, ליד הפנים,
שהיו עננה לבנה ?

כלב לח, כלב מת, כלב קר.
מי נבח נביחה רחוקה
שם בערב, ליד הכיכר,
שם בלילה, ליד הדליקה ?

מי שאל שאלות אחרונות
בימים מוארים מדיי ?
מי מחל על אלפי עוונות
כאן בבית-תפילתך, אדוני ?

4. שרב אחר

חס בחוץ וגם חס בחדר.
העיניים שקועות בפנים.
רק גמלים שועטים בעדר
שם למעלה, בעננים.

מי שאל את עצמו מדוע ?
מי היה שם בכלל איתי ?
שם נפלתי, בתוך הרוח,
שם מונחת עכשיו גויייתי.

יום אחד יחלוף עובר-אורח
שם ליד גויייתי החמה,
וצללים יחצו לאורך
את ליבו של כוכב-חמה.

* * *

ג. שני דיגומים סלאביים נוספים

1. דיגום-כלאיים : פושקין וקווי-מיתאר מן השירה הרוסית
בראשית המאה

הדוקרב / מאת אלכסנדר סרגייביץ' חושקין

בלובן שלג-הצפון
המיזחלה הבקיעה דרך.
אנדריי סטפאנוביץ' אדרת
עטה, ומתחתה פיגיון.
לכלב-השלגים ענד

קולר-פלדה ביד עיקשת.
"אנדריי, אני כבר מתרגשת",
הפטירה אולגה. ומייד
צליל-פעמון נועז בישר:
הלילה כל זה ייגמר.

במיסבאה שבעיירת
נבל צעיר שימן רובה.
קנה ארוך, קנה עבה
כוון אל מטרה נסתרת.
לפתע צהלת-סוסים
את הדממה פילחה כרעם.
ברק-עין. קץ ההיסוסים.
לחשוש: "הוא לא יחמוק הפעם".
ואז אנדריי עם פיגיונו
זינק הישר אל אובדנו.

2. דיגום עפ"י השירה הרוסית מראשית המאה (בלוק, ייסנין ואחרים), כפי שהיא נשתקפה בפואטיקה השלונסקאית

למול / מאת דוד בוריסוביץ' אבידנסקי

עיר אכזרית, לא מנוחמת.
ירח קר, רקיע עז.
האפלה הזאת נושמת
את שנינו בתוכה, כאז.

ושוב אני אומר לך: "שקט".
ושוב את משיבה: "חכה".
ושוב האפלה נחנקת.
ושוב האור הגא מוכה.

לכן נצא מכאן, ילדונת,
נרחק עד גבול הרכבות.
את לא מאדונה, רק מאדונת,
בך מתלכדות האהבות.

לפתע צל נחתך בין שנינו.
לפתע אור הועם בכדי.
הביטי מה ראו עינינו,
אך לעולם אל תבגדי.

זו הלצה מאוד אכזרת
ומציאות מה מצוייה.
אני אוננתי לך בזרת,
כי את לובשה חצאייה.

לא לנו נוף פראי, לא טבע.
לא לנו נוף כפרי שלו.
אנחנו כאן. בעיר. אוהבת ?
אמרי מהר, אם יש בדך לב.

(יאמב ; חריזה — אבאב / גדגד / הוהו / זחזח / טיטי /)

* * *

ד. דיגום על-פי שלונסקי

בוקר לבן

לבנות האור המתבקע.
הלחם הננגס בכדי.
אלי הטוב, אתה יודע,
שלא גדעת את ידי.

כי שתי ידיי לעד נכונו.
אצבעותיי הנבונות.
לא מלאכים עליי יילונו
בתחנות האחרונות.

בא ערב, וליבי פתוח.
אתה רואה בי מרחקים.
ראשי הגא נישא ברוח
מעל לעננים רכים.

לבנות הלחם הבצוע.
האור אשר כבה עליי.
ופה גופי על היצוע
בוכה אליך, אלוהיי.

הערה לבית השלישי: התחביר בהיר יותר מהתחביר השלונסקאי התיקני. בית זה
מזכיר יותר את (לאה) גולדברג־עפ"י־שלונסקי.

* * *

ה. דיגומים עכשוויים

1. דיגום סונטה על-פי יהודה עמיחי

"הדסה" ירושלים

מפתח במנעול, ויד כופלת
שמועות ומיספרים. אדם עובר
ליד מירפסת אחרונה. שואלת
אשתו הראשונה: פוחת, גובר

לחץ־הדם בלב? המנתח
מאיר באור חדש אדם לבן,
עטוף סדין שחור. וכבר רותח
מזרק נוצץ. למה הכול כוון?

על-ידי מי? ולשם מה? הפעם
נשכח את כל השאלות, ואז
בשפופרות שקופות ישקע הרעם.

והמיקרה נוסח, נשקל, נחרז.
אבל האיל כבר צילצל בפעמון.
וקול שדיי היה כקול המון.

2. דיגום סונטה בעגה עכשווית

חאנטאריש

נשבר לי מהבית, יה מושתן.
לחיות עם ההורים זה חאנטאריש.
עכשיו אני קורע את הכביש —
לא משנה אם יש חתול קטן,

אשה זקנה, זקן, סייר-תנועה,
שוטרת, רמזורים וניידות.
כשעוצרים אותך — לא להודות.
כל החיים, חביבי, זה שנאה.

שונאים אותי, שונאים אותך,
שונאים אותך.
אב זה לא אב, אם זה לא אם,
אח זה לא אח.
דופקים אותך מכל הכיוונים.

אתה דופק בחזרה בהזדמנות.
היום זה קיוסק — מחר תרים חנות.
ובינתיים מעשנים ומזיינים.

3. דיגום קווי-מיתאר קיבוציים של שתי קבוצות-גיל בשירת דור-המדינה

(נאמר : א-על-פי-זך-על-פי-עצמו/ה)

ספק / מאת ראומה עשיתי

לאן אתה הולך ? לאן ? עכשיו, לא
אחר-כך, ברגע זה, במלוא
הרצינות, שאינך מודה בה אלא
במלוא הרצינות, עכשיו, עד מתי,
מתי תבוא אליי ?

אין ילדים בעולם. יש עץ ברוש,
מתרומם על קצות אצבעותיו,
נוגע בכל הציפורים,
חוקר חקירת שתי וערב, טובל
ביס־התיכון.

הנה אתה כאן, שקוע עד צוואר
בצווארי, חנוק
בכוונותי הטובות,

סורג קווי אור וצל במסרגות
אפלות בשערי, שאני קולעת למענד
בלילות שלא יבואו.

(מיקצב חופשי ; בלי חריזה ; טכניקת־הקיטוע
של סופי־השורות בתדירות־שימוש מתונה)

4. דיגום ארכאי של "ניסויים בהיסטרייה" מאת דוד אבידן (העתקת פתיחת השיר 100-50 שנה אחורנית)

אקספּערימנטין בהיסטריא / מאת ד. א. וידאן

יש בני־אנוש, אשר שוב
דבר אין להם לאבדו. יש בני־אנוש אשר שוב
דבר אין בהם. מהו ששוב
אין להם לאבדו. מהו ששוב
אין להם. יש בני־אנוש
ישכון בחובם מוקש־זמן, ישכון בחובם
זמן ייפוץ אף יפוץ. מה
יש בהם שיפוץ, מה
יש בהם שיקוץ. ויש, מסתמא, אורחים אחרים
להביע הרחש. אפשי, דרך משל,
להאט מניה וביה את גלילת־הרעפלעקסיאות.
אור־אז לפתע
שב הכול אלי צלמו מיני אז. נדמים הם,
הם ששוב דבר אין להם לאבדו, נדמים הם, אוליי
אף יידמו הם

למעין צוללה משוכללה עד בלי די, צוללה
טרם ניסוה, צוללה
נסה לא ינסוה. (..... וכו' וכו', עד הסוף המר)

הערה: המקור — ר' "משהו בשביל מישהו", שער "שירי לחץ" —
או "שירי לחץ" (הוצאת א. לוי־אפשטיין־מודן)

5. דיגום עפ"י אהרון שבתאי

מראי מקומות

שירה היא
הגדרות זיקות
תצלומים הקשרים
שירה היא
תצפית

תצפית היא
מקום טוב
טיפות עיניים
בקופת־חולים

מלאכים יורדים
כמו מעלית
קומה ראשונה
שנייה שלישית

להגיע לגג
כמו לאורגאזמה
לרדת
בשירת התקווה
לסייד
באינטרנאציונאל

מרוב דימויים
להתחיל מאפס
לשרטט עיגול
במחוגה

מחוגה היא
מכשיר אחראי
אנשים מסורים
משתמשים בה

אני כותב
בשיא הקיצור
הדרך לשיא
ארוכה

לחשוב בהיר
כמו בקיץ
חם בראש
ואיכותי

לא להפסיק
בבת אחת
ללעוס לאט
גזר

בסוף לישון
בחדר מואר
לשלם
אחת לחודשיים

(שורבט אגב הנחיית
"חצות שירה ב'הבימה'",
בהשתתפות מושא הדיגום)

6. אזהרה

(תוקתקה ישר על השכפלת)

צריך לדעת לשחק במילים
מילים מקצועיות לא אוהבות
חובבים
מילים חובבניות לא שוות
טירחה

לא כל מה שנראה אפשרי
באמת אפשרי
ולא כל מה שבאמת אפשרי
נראה

לכן תרגל יומם ולילה
ואת מתרגלך ירא
כי הוא עובד עליך
כשבא לו

* * *

ו. שני תרגילים בכתיבה נסיבתית מתקדמת

(מעבר מהסתייעות בגירויים סביבתיים לגירוי-עצמי בחלל הפנימי)

1. באתי לאוניברסיטה בלי החלל החיצון

באתי היום לאוניברסיטה במונית-אוויר
הרכב היפאני שלי נשאר רתוק למידרכה
קמתי מוקדם מדי פיציתי בשנת-צוהריים
כל החלל החיצון שלי מלא סערות קוסמיות

אבל החלל הפנימי אדוני החלל הפנימי
החלל הפנימי תקוע ברחוב אחר

מעידה מתודית להמשיך בדימויי תחבורה
יבואו לגרור את החלל הפנימי מחר בבוקר
יסיעו אותך למוסך יתקנו מבחוץ
ישלחו לחלל החיצון חשבון מנופח

אבל החלל הפנימי אדוני החלל הפנימי
החלל הפנימי מתנפח מתוך עצמו

אני רואה את עצמי נע בתוך סכמה
ארבע שורות כל בית וצמדים משתנים
אני רואה את עצמי נע מבפנים
במקום העצמי שחדל לנוע בחוץ

אבל החלל הפנימי אדוני החלל הפנימי
אבל החלל הפנימי גם הוא מין סכמה

אלה שורות די אנמיות אני מכיר אותן
עשיתי להן בדיקת דם שקיעה מתמדת
בדקתי גלי-מוח בדקתי סוכר
האור מתוק מדי והאוויר מלוח

אבל החלל הפנימי אדוני החלל הפנימי
אבל החלל הפנימי הוא חמוץ-מתוק

עד כאן שוטטות לא מחייבת בחלל הפנימי
סיוור מחדלי במיכרה-אוראניום נטוש
לא יזמתי יוזמה ולא יצאתי מזה
אני נשאר בפנים מכווץ יותר ויותר

אבל החלל הפנימי אדוני החלל הפנימי
החלל הפנימי אדוני התכווץ עליך

2. לפעמים הבעיה היא לצלם פנימה

לפעמים הבעיה היא לצלם פנימה
אין צלם אין עוזר-צלם אין תאורה
אין אובייקט לצילום אין קווי-מיתאר אין כלום
יש רק חושך כהה ואין חשיפה
פעם הגדרתי אותו כ"חושך לבן"
בעיקר מתוך דחף אופטימי אבסורדי
לא יכולתי לצלם אז צללתי בתוך המעבדה
החלפתי נגאטיב בפוזיטיב הרגשתי טוב

פיתרון דחוק כמוֹבן ודי לא ישים
איך לכוון מצלמה ישר פנימה
כשלא רואים לא את הפנים ולא
את היד ואת המצלמה ואת העיניים
איך רואים כשלא רואים מה לא רואים
אין ברירה מוכרחים לחכות לניצוץ
פיתרון ארכאי שעובד למרות הכול
גם בתקופת טכנולוגיות ניצוץ זה ניצוץ
ניצוץ זה אור מינימום אור חשיפה
כשיש ניצוץ אפשר לצלם ניצוץ
ותצלום של ניצוץ הוא טוב בתור התחלה
לא תערוכת-צילום עדיין לא קאריירה
אבל שביב רגעי ומועיל נותן כיוון
ראית אור ואתה יורה ראית אור
ואתה מצלם ראית אור ואתה
יורה מצלם ויורה ראית ניצוץ
ראית ניצוץ ולא תראה יותר
לא תראה חושך כל ימי חייד

* * *

ז. תרגיל בחקר דחפייצירה

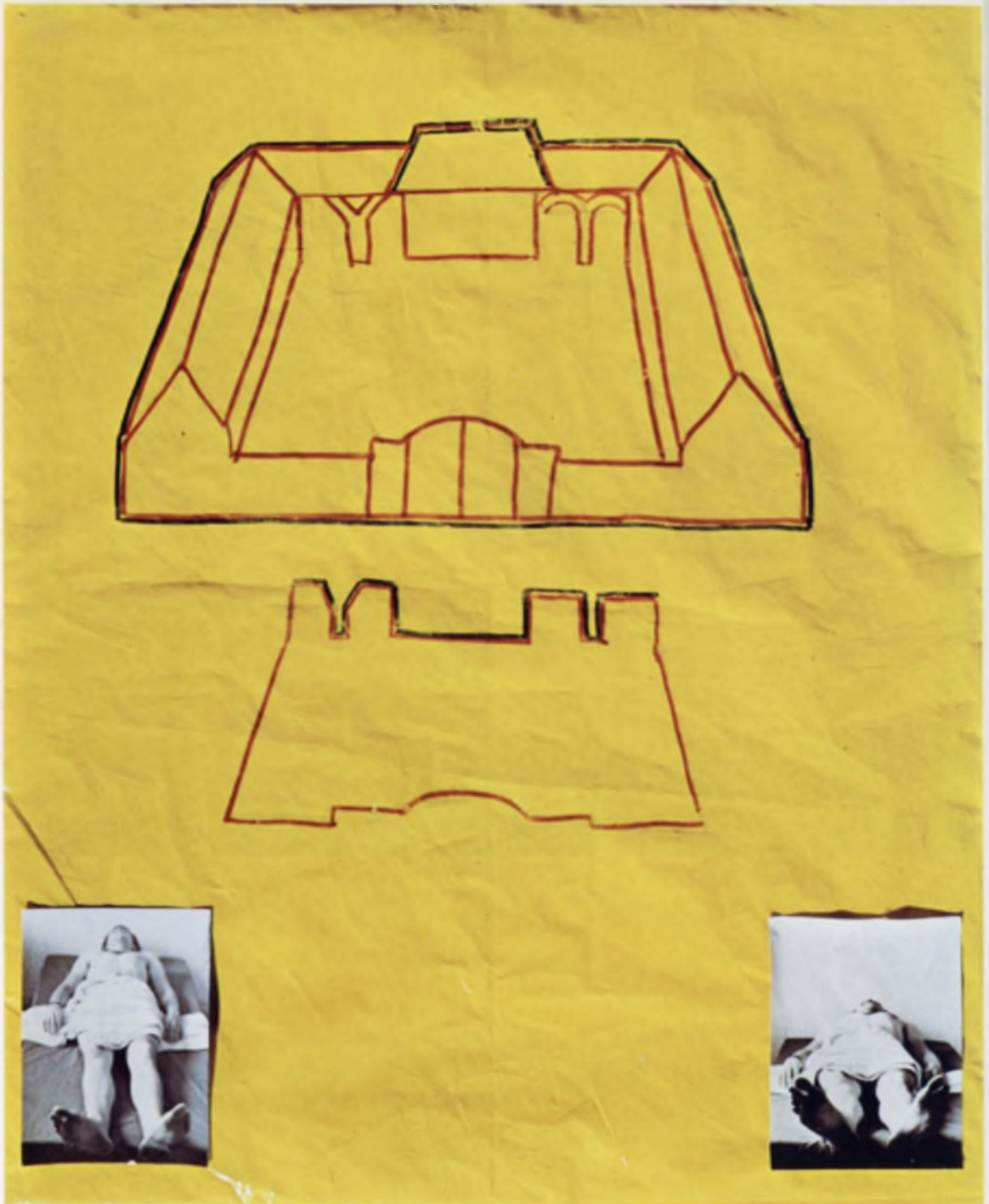
(התגברות על קשיים על-ידי ניסוחם וקיטלוגם)

1. רקע

בתרגיל הקודם (תרגיל בכתיבה נסיבתית) הוצב לפני המתורגלים האתגר הבא :
אתה נמצא במקום x. מצב הרוח שלך מחדלי, לא תיפעולי. אתה חסר ריכוז. אתה
בתיפזורת. גראף-היוזמה שקע אל מתחת לקו האפס.
אתה רוצה לצאת מזה.

הדרך המוצעת: הסתייעות במאגרי-גירויים סביבתיים. לאתר במהירות, בסביבה
המיידיית, כל אותם עצמים, מרכיבים ואפשרויות, המהווים את זירת-המחדל, אך גם את
הסיכוי לחריגה ממנה.

המצב הממשי: כיתה בבניין גילמן. אנשים אחרים. מתרגל. מיסגרת-זמן נתונה. רעש
רקע. חוסר-ניסיון כתיבתי. חוסר מודעות לגבי הערך-העצמי. ספקנות מסויימת לגבי מידת
הלגיטימיות של התוצאה התמלילית, אשר תופק מסכמת-התירגול המוצעת.
ועם זאת: העידוד שבהשתתפות המתרגל עצמו בתהליך. העדתו על עצמו, שהוא

תמר גטר

115 x 94 ס"מ.

לוח עץ מצופה ויניל. עטי סימון. תצלומים (מבוימים ע"פ
מנטנייה). הוצג בתערוכה הנ"ל. (אוק' 75).

תמר גטר

46 x 45.5 ס"מ.

נייר עיתון צהוב. רפרודוקציה (מכונת העתקה) (פיירו דלה פרנצסקה, תחית ישו). נייר שחור מבריק. עפרון.

בעמוד משמאל:

32.5 x 42 ס"מ.

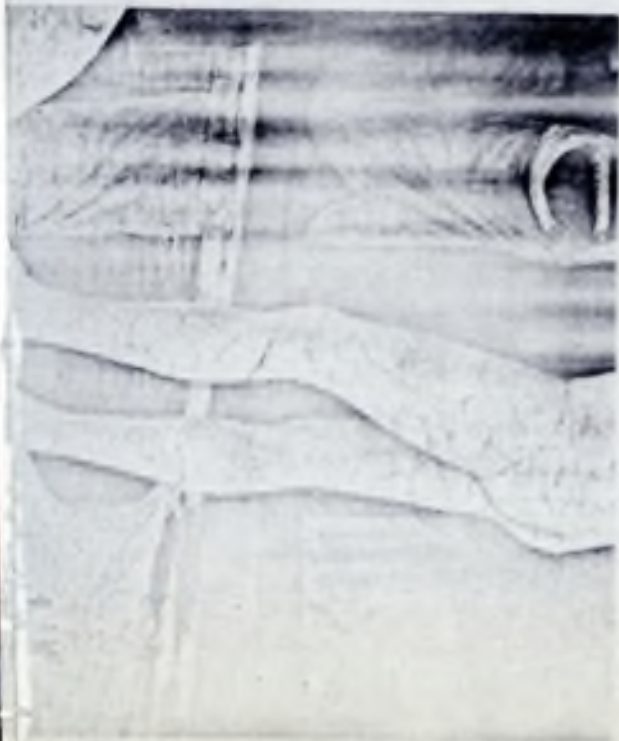
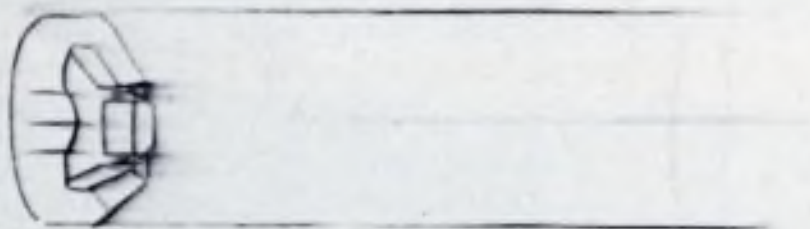
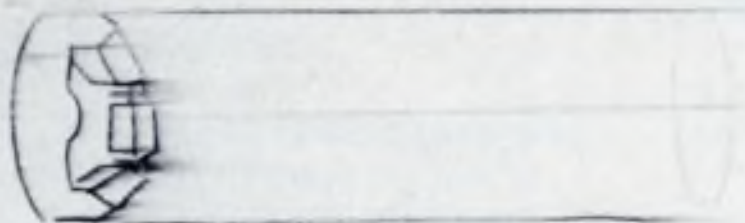
רפרודוקציה (מכונת העתקה), (פיירו דלה פרנצסקה, טבילת ישו) שרטוט: חרט על גבי נייר קופי. מחק.

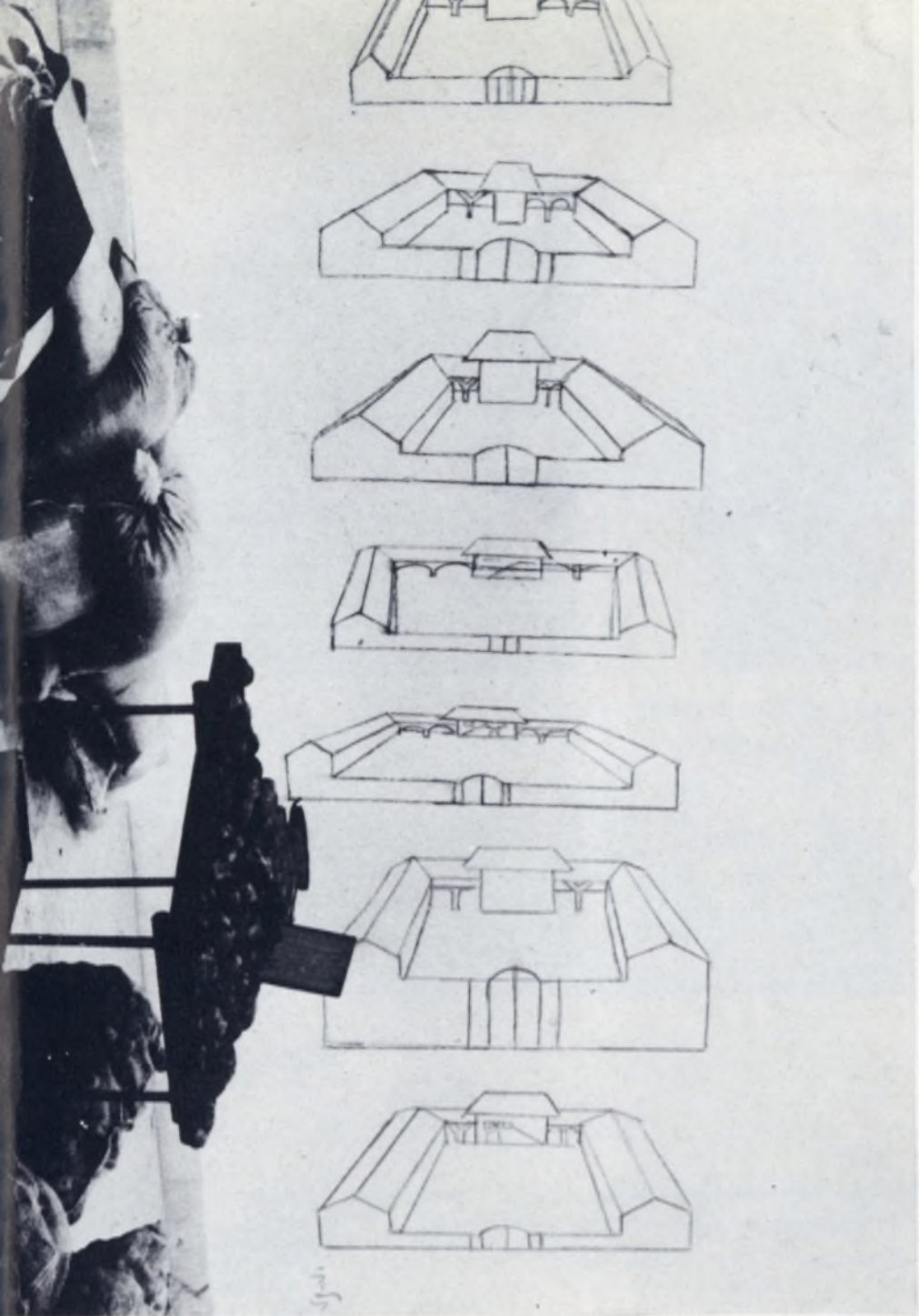
בעמוד הבא:

קיר א' 400 x 200 ס"מ. קיר ב' 300 x 450 ס"מ. (לערך).

שרטוט פחם על קיר.

"סדנה פתוחה" מוזיאון ישראל ירושלים דצ' 76.

נמצא. ברגע זה, פחות או יותר באותו מצב עצמו, שייתרונו הוא גם חסרונו, משום שהשגים בכל רגע, שקדם לרגע התירגול, גם משפרים את תדמיתנו-העצמית, אבל גם מעלים את סדר-הגודל של האיום המחדל. "אני שוקע" = "עוד לא צפתי אף פעם". התוצאה: נכתבו תמלילים אחדים, במשך כשעה, על-ידי המתרגל ועל-ידי המתורגלים. תמלילים אלה קיבלו את התנעתם הראשונית מגירוים סביבתיים. הם היוו פיסת כתיבה נסיבתית.

אבל, עם זאת, הופק מהם לקח שמעבר לנסיבתי החולף: כל זמן-כתיבה טוב כמו כל זמן-כתיבה. כל נסיבה טובה כמו כל נסיבה. כל ביצוע לגיטימי כמו כל ביצוע. מה שקובע היא התוצאה, בקני-המידה של הכשרים הקודמים (של המבצע).

2. מה עושים במצב מחדלי של אפס-סביבה (אפסביבה)?

האתגר, המוצב עכשיו, מורכב יותר: מעבר מאפשרויות (או חוסר-אפשרויות) "החלל החיצוני" אל חוסר-האפשרויות (או אפשרויות) "החלל הפנימי". המצב הנתון: בדיקת דחף-הכתיבה עצמו, בכלים של כתיבה, כאשר אין דחף לא לכתיבה ולא לשום דבר אחר — אבל ללא כל הסתייעות בגירוים ו/או בחומרים סביבתיים. הסביבה היחידה, בה קורים הדברים, היא הכותב-הממוחלל עצמו, חללו הפנימי, המערכת הקיומית הבסיסית שלו. והבעיה היא: איך יוצאים מזה?

3. בשלב זה כדאי להתחיל לקטלג

(וכדי שלא ישעמם, כדאי שהקיטלוג יהיה קריא כשלעצמו)

אני במצב קיומי אפס אפס-מינוס מיני-אפס
אני בפשיטת-רגל קיומית
לא מסוגל אפילו לספירת-מלאי
הנכסים הקיומיים הקבועים שלי הם
אני-עם-גופי

זהות/חוסר-זהות בעיות ניירת מיסמכים איסדר
בדידות או איך שלא קוראים לזה
מי שיש לו כוח לקרוא לזה בשמות
אנשים אחרים הגיהינום הוא הזולת
סארטר העביר תיק מחדר לחדר
וחשב שבחדר השני יקרו דברים אחרים
סארטר זה אנשים אחרים סארטר זה הזולת
הגיהינום זה סארטר
סארטר הוא הגיהינום של סארטר
אירוע חוצקאטאלוגי אגב קיטלוג
עוד לא גמרתי לקטלג וכבר יש לי
אירועים חוצקאטאלוגיים אגב קיטלוג

אז אוליי מצבי לא כל-כך גרוע
מכת רגל למטה עוד חצי מטר ציפה
תפסתי קורבן בחושך קורבן-חושך בפינה
הכנסתי את סארטר הכנסתי לסארטר
הוצאתי את עצמי

הוצאתי את הקאטאלוג ואני ממשיך לקטלג
אני-עם-גופי-עם-זהותי-בעיות-ניירת-מיסמכים-איסדר
אנשים אחרים אתמול היום מחר מוחרתיים תוכנית-
חומש

שאיפותיי רצונותיי חלומותיי תוכניותיי המיידיות
כסף תהילה רושם מין ניידות
מין כסף/מין רושם/מין תהילה/מין ניידות/מין מין
אני יהודי דתי אני מאמין במין
יש לי אמונה מינית כושר מיני אמונה הטרותאיסטית
אני מאמין באלוהים אחרים על פניי
אלוהים אחרים על פניי מאמינים בי ודופקים אותי
יש בי מין מין שמאפשר לדפוק אותי
מין מין שמאפשר לי לדפוק אחרים מין דפיקה
תיסכוליי כאביי
מה מניע אותי
מה מניע אותי לחשוב מה מניע אותי
מה מניע אותי להניע אחרים להניע את עצמם
כששום דבר אחר לא מתנוועע ולא מניע
מדוע אני תקוע
באמת מדוע אני תקוע
איך אני יוצא מזה ולאן
ומה יוצא מזה ועל איזו רמה
ומה יוצא לי מזה שאני יוצא מזה
ובאיזה מצב אהיה לאחר שאצא מזה ועם מי

הערה : התהליך הקיטלוגי נקטע בגלל גורס-הזמן (סוף התרגיל) ונשאר תקוע על „(...)”
ועם מי”.

אין להסיק מכך, שזוהי דווקא נקודת-המוצא.
אין עם מי לדבר על זה.